

Sygn. akt I ACa 704/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Bohun
Sędziowie:	SSA Ewa Głowacka (spr.) SSA Sławomir Jurkiewicz
Protokolant:	Katarzyna Stalewska

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2013 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **Skarbu Państwa - Urzędu Skarbowego w Ś.**

przeciwko **P. S.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy

z dnia 15 marca 2013 r. sygn. akt I C 1028/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanej na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Świdnicy zasądził od pozwanej P. S. na rzecz Skarbu Państwa – Urzędu Skarbowego w Ś. 282.154,70 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16.01.2013 r. zastrzegając, że pozwana będzie mogła powołać się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...).

Strona powodowa w uzasadnieniu żądania podała, że pozwana jest dłużnikiem rzeczowym wierzytelności przysługującej Skarbowi Państwa od

M. W. z tytułu należności podatkowych. Dłużnik osobisty, pomimo wezwania, nie spłacił długu, przez co dla uzyskania zaspokojenia wierzytelności

z nieruchomości obciążonej, koniecznym jest uzyskanie tytułu egzekucyjnego przeciwko właścicielowi.

W sprawie został ustanowiony kurator dla nieznanej z miejsca pobytu pozwanej.

Po ustaleniu miejsca zamieszkania pozwanej i doręczeniu jej odpisu pozwu, pozwana wniosła o oddalenie powództwa podnosząc zarzuty przedawnienia, nie nadania klauzuli wykonalności tytułowi pochodzącemu od organu administracyjnego przeciwko dłużnikowi osobistemu, nieprowadzenia egzekucji przeciwko niemu, braku wezwania pozwanej do zapłaty.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że M. W. jest dłużnikiem

Skarbu Państwa z tytułu zaległości podatkowych. Wierzytelność w kwocie 282.154,70 zł została zabezpieczona hipoteką przymusową na nieruchomości położonej w Ś. przy ul. (...), 22 dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Świdnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Właścicielką nieruchomości była M. S. – matka dłużnika, która w dniu 21.06. (...) przeniosła w drodze umowy sprzedaży prawo użytkowania działki gruntu zabudowanej budynkiem mieszkalnym na rzecz pozwanej.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał powództwo za uzasadnione.

Pozwana jest właścicielką nieruchomości, która obciążona jest hipoteką na rzecz Skarbu Państwa. Warunkiem skutecznego zaspokojenia wierzyciela z nieruchomości, jest uzyskanie tytułu wykonawczego przeciwko właścicielowi nawet gdy jest on tylko dłużnikiem odpowiadającym rzeczowo.

Powołując się na art. 70 § 8 ordynacji podatkowej i art. 77 ustawy o księgach wieczystych, Sąd uznał za nieuzasadniony, podniesiony w odpowiedzi na pozew, zarzut przedawnienia.

Nieprzeprowadzenie postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi osobistemu nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu powództwa bowiem odpowiedzialność dłużników rzeczowego i osobistego ma charakter odpowiedzialności in solidum, przez co wierzycielowi przysługuje prawo wyboru do którego z nich skieruje egzekucję.

Nie ma też znaczenia czy przed wytoczeniem powództwa pozwana była wzywana do zapłaty bowiem wezwaniem jest zawsze odpis pozwu.

Apelację od wyroku wniosła pozwana i domagając się odrzucenia pozwu, względnie oddalenia powództwa lub uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, zarzuciła:

1. naruszenie art. 1103 k.p.c. w zw. z art. 3, art. 5 i art. 6 konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z 30.10.2007 r. oraz art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, przez ich niezastosowanie co skutkuje nieważnością postępowania wobec braku jurysdykcji krajowej;
2. naruszenie art. 38 § 2 k.p.c. i art. 1103⁸ k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie jurysdykcji krajowej i właściwości Sądu Okręgowego w Świdnicy;
3. naruszenie art. 144 k.p.c. i ustanowienie kuratora dla pozwanej jako nieznannej z miejsca pobytu, pomimo braku podstaw, co pozbawiło pozwaną możliwości obrony jej praw we właściwym czasie przed wdaniem się w spór, co skutkuje nieważnością postępowania z mocy art. 379 pkt 5 k.p.c.;
4. naruszenie art. 207 § 6 k.p.c. i art. 217 § 2 k.p.c. poprzez oparcie wyroku na spóźnionych dowodach, a to urzędowym odpisie księgi wieczystej nr (...), której brak uniemożliwił uwzględnienie żądania pozwu, co pozwana zarzucała;
5. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak odniesienia się Sądu w uzasadnieniu wyroku do zarzutów pozwanej;

- wadliwego trybu postępowania powoda w sprawie uzyskania przeciwko dłużnikowi rzeczowemu tytułu wykonawczego w trybie art. 788 § 1 i § 2 k.p.c.,

- nieprzedstawienia przez powoda wystarczającego dokumentu o przejściu na pozwaną praw i obowiązków wynikających z przeniesienia prawa własności nieruchomości obciążonej hipoteką,

- wyliczenia wysokości zobowiązania obciążającego dłużnika rzeczowego, gdy ustanowiona hipoteka upoważniła jedynie do zaległości podatkowej, a powód dochodził także innych zobowiązań w tym kosztów egzekucyjnych, co stanowi braki w ustaleniach stanu faktycznego jakie Sąd uznał za udowodnione oraz przyczyn dla których odmówił wiarygodności twierdzeniom pozwanej;

6. błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść wyroku polegający na przyjęciu, że strona powodowa wniosła pozew w dniu 26.04.2012 r., podczas gdy faktycznie wniosła go w dniu 11.05.2012 r.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest uzasadniona.

Najdalej idącym zarzutem jest brak jurysdykcji krajowej, co z mocy art. 1099 k.p.c. skutkuje odrzuceniem pozwu oraz pozbawienie pozwanej możliwość obrony jej praw, co skutkuje nieważnością postępowania z mocy art. 379 pkt 5 k.p.c.

Pierwszy zarzut uzasadniała skarżąca przepisami art. 1103 k.p.c. w zw. z art. 3, 5 i 6 konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z 30.10.2007 r. oraz art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń

w sprawach cywilnych i handlowych przez ich niezastosowanie i art. 1103⁸ k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie.

Zarzut nie jest uzasadniony.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia wskazanych w apelacji przepisów, które w ocenie skarżącej wyłączają jurysdykcję sądów polskich, w pierwszej kolejności podnieść należy, że Szwajcaria nie jest członkiem Unii Europejskiej, przez co wskazany przepis art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, nie mógł mieć zastosowania i tym samym Sąd nie mógł go naruszyć.

Z uwagi na miejsce zamieszkania pozwanej kwestię jurysdykcji ocenić należy w oparciu o przepisy konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z 30.10.2007 r., którą to umowę międzynarodową ratyfikowały Polska i Szwajcaria.

Żaden ze wskazanych przez skarżącą przepisów konwencji (art. 3, 5 i 6) nie wprowadza jurysdykcji wyłącznej sądów państwa na terytorium którego strona pozwana ma miejsca zamieszkania. Wszystkie dotyczą jurysdykcji fakultatywnej, co oznacza, że osoby mające miejsca zamieszkania na terytorium jednego państwa, mogą być pozywane przed sądy innego państwa, związanego niniejszą konwencją, ale tylko zgodnie z przepisami sekcji 2-7 rozdziału II, co wynika wprost z art. 3 ust. 1.

W określonych kategoriach spraw konwencja wprowadza jurysdykcję wyłączną, która oznacza, że tylko sądom jednego państwa przysługuje kompetencja do ich rozpoznania.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 w sprawach, których przedmiotem są prawa

rzeczowe na nieruchomościach, jurysdykcję wyłączną mają sądy państwa w którym nieruchomość jest położona, niezależnie od miejsca zamieszkania stron.

Pojęcie „praw rzeczowych na nieruchomości” obejmuje podmiotowe prawa dotyczące nieruchomości jak własność, użytkowanie wieczyste, służebności i hipotekę, która jest ograniczonym prawem rzeczowym. Sprawy, przedmiotem których są prawa rzeczowe na nieruchomościach, obejmują te, w których roszczenie opiera się na prawie rzeczowym, a nie osobistym. Celem powództwa, w tego rodzaju spraw, jest zapewnienie uprawnionemu ochrony wynikającej z faktu, że prawa te są skuteczne erga omnes.

Strona powodowa dochodzi roszczenia wynikającego nie ze stosunku obligacyjnego łączącego strony, ale właśnie z prawa rzeczowego. Skoro nieruchomość obciążona hipoteką, położona jest na terytorium Polski, sądom naszego kraju przysługuje uprawnienie – i to wyłączone – do osądzenia sprawy.

Przepisy dotyczące jurysdykcji wyłącznej należy stosować niezależnie od miejsca zamieszkania którejkolwiek ze stron postępowania, stąd wskazane w apelacji przepisy konwencji lugańskiej, nie miały zastosowania.

Kolejny zarzut, którego uwzględnienie skutkowałoby uchynieniem wyroku z powodu nieważności postępowania, odnosił się do naruszenia art. 144 k.p.c. poprzez ustanowienie, pomimo braku podstaw, kuratora procesowego dla pozwanej, co pozbawić ją miało możliwości obrony własnych praw we właściwym czasie przed wdaniem się w spór.

Zarzut ten nie tylko, że jest nieuzasadniony, ale także niezrozumiały.

Nawet gdyby sąd błędnie ustanowił dla strony kuratora, ale w toku procesu uchylili wydane zarządzenie i strona brałaby udział w rozprawie, nie można mówić o spełnieniu przesłanki o której mowa w art. 379 pkt 5.

Nie ulega wątpliwości, że pozbawienie strony możliwości obrony jej praw polega na tym, że z powodu wadliwych czynności procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła ona brać i nie brała udziału nie tylko w toku całego postępowania, ale także w jego istotnej części, przy czym chodzi o całkowite faktyczne pozbawienie możliwości obrony (postanowienie SN z dnia 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, Lex nr 19607).

Pozwanej doręczony został odpis pozwu na który złożyła odpowiedź, wskazała adres dla doręczeń na który wysyłane były zawiadomienia, w toku procesu ustanowiła pełnomocnika procesowego. W takich okolicznościach twierdzenie, że została pozbawiona obrony swoich praw wydaje się być nieporozumieniem.

Skarżąca uznaje, że przeszkodą do dochodzenia od niej wierzytelności hipotecznej jest nie nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko dłużnikowi osobistemu.

Ten pogląd jest błędny.

Odpowiedzialność dłużników rzeczowego i osobistego ma charakter solidarności nieprawidłowej (in solidum), co oznacza, że wierzyciel może kierować swoje pretensje i dochodzić zaspokojenia od każdego z nich z osobna i do niego należy wybór, przeciwko któremu wystąpi z powództwem. Aby móc zaspokoić się z nieruchomości wierzyciel nie musi wcześniej wykazać bezskuteczności egzekucji wobec dłużnika osobistego, ani nawet wszczynać przeciwko niemu egzekucji w oparciu o tytuł zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Klauzula wykonalności stwierdza zdatność tytułu do egzekucji, ma charakter deklaracyjny i nie stwarza nowych praw.

Skoro powództwo przeciwko dłużnikowi rzeczowemu nie musi być poprzedzone egzekucją przeciwko dłużnikowi osobistemu, ani też dłużnik rzeczowy nie odpowiada tylko wtedy gdy egzekucja przeciwko dłużnikowi osobistemu okaże się bezskuteczna, zarzut, że przeciwko dłużnikowi osobistemu wierzyciel nie uzyskał tytułu wykonawczego, jest nieuzasadniony.

Powódka nie kwestionując, że jest właścicielką nieruchomości obciążonej hipoteką, co zostało potwierdzone dołączonym do pozwu komputerowym wydrukiem księgi wieczystej, podważa wiarygodność tego dokumentu. Złożony do akt odpis zupełny księgi wieczystej potwierdza jednak tożsamość zapisów wersji elektronicznej i odpisu wydanego przez wydział ksiąg wieczystych.

Uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. odnosi się do tych kwestii, które podnosiła pozwana domagając się oddalenia powództwa.

Wyjaśnić należy, że przez ustanowienie hipoteki powstaje odpowiedzialność rzeczowa właściciela bowiem zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, wierzyciel może dochodzić zaspokojenia swojej zabezpieczonej hipoteką wierzytelności z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością.

Sens hipoteki polega na tym, że wierzyciel może uzyskać zaspokojenie od dłużnika rzeczowego – do wysokości hipoteki – pomimo tego, że żaden stosunek obligacyjny pomiędzy nimi nie istnieje.

Zgodnie z art. 68 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, hipoteka zabezpiecza wierzytelność do oznaczonej sumy pieniężnej, która wyznacza granice odpowiedzialności dłużnika hipotecznego.

Pozwana zarzuca także, że strona powodowa nie przedstawiła „wystarczającego” dokumentu potwierdzającego przejście na nią praw i obowiązków wynikających z przeniesienia własności nieruchomości obciążonej hipoteką.

Zgodnie z art. 155 § 1 k.c. umowa sprzedaży rzeczy oznaczonej co do tożsamości, a taką jest zawsze nieruchomość, przenosi własność na nabywcę. Odpowiedzialność rzeczowa, o której mowa w art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, wynika z prawa własności do nieruchomości, które nie dość, że nie jest przez pozwaną kwestionowane, ale też potwierdzone umową sprzedaży

i wpisem w księdze wieczystej. Trudno zatem ustalić, który z dokumentów nie jest „wystarczający” dla wykazania przeniesienia na pozwaną praw własności i jakim jeszcze miałby okazać się powód dla wykazania przysługującego pozwanej prawa. Natomiast jej odpowiedzialność rzeczowa wynika z ustawy.

Niezrozumiały jest zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, i to mających wpływ na treść wyroku, polegający na przyjęciu, że strona powodowa wniosła pozew w dniu 26.04.2012 r., podczas gdy faktycznie złożony on został w dniu 11.05.2012 r. Sąd w uzasadnieniu podał (zresztą zbędnie) datę sporządzenia pozwu, a nie jego wniesienia. Pozew w istocie został złożony w dniu 11.05.2012 r., co nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy wobec słusznego nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia podnoszonego w toku procesu.

Podnieść bowiem należy, że nawet przedawnienie wierzytelności nie pozbawia wierzyciela hipotecznego uprawnienia do zaspokojenia się z nieruchomości. Właścicielowi nieruchomości obciążonej nie przysługuje zarzut przedawnienia i to niezależnie od tego czy jest też dłużnikiem osobistym, czy tylko rzeczowym. Odpowiedzialność rzeczowa jest wyłączna, a zarzutem przedawnienia może bronić się dłużnik osobisty jeżeli nie jest jednocześnie dłużnikiem rzeczowym. Jeżeli dojdzie do przedawnienia i dłużnik osobisty zgłosi taki zarzut, to będzie odpowiadał tylko rzeczowo. Inaczej mówiąc, przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką pociąga za sobą tylko skutki w sferze obligacyjnej.

Z tych przyczyn wobec wykazania, że stronie powodowej przysługuje wierzytelność zabezpieczona hipoteką na nieruchomości będącej własnością pozwanej, i braku jakichkolwiek podstaw do odmowy przyznania ochrony wierzycielowi hipotecznemu, powództwo słusznie zostało uwzględnione, a apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Pozwana jako przegrywająca na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. jest zobowiązana do zwrotu kosztów przeciwnikowi procesowemu w wysokości 5.400 zł wynikającej z § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

MR-K